

GYERMEKTELEN APA

„A haragnak hullámtajtékával csak egy pillanatra rejtettem el arcomat előtted, és örökkévalóságig tartó szeretettel fogadlak kegyembe...”

(Jesaja LIV/8)

GYŰLŐLI. Kulturált ember nem mond ki ilyet, nem is engedi tudatosodni magában ezt az érzést egy ártatlan, négy-öt éves fiúcskával szemben, akinek – mint a legtöbb ökorabeli gyerekek – tenyérbe boruló helyes kis kobakja, selymes haja, mókásan apró méretű füle, farka, szeme, szája és élénk természete van. Elmebajt leszámítva mit lehet egy ilyen apróságon nem szeretni? „Ha csak nem az ő megtestesülésén keresztül – de annak milyenségétől függetlenül – az őt meghatározó felnőttek jellemét, sorsát, világát nem, vagy – bizony, bizony! – éppen a magunkét!”

Mert róla van szó, és az unokaöccséről, húga fiáról, aki négy és fél éve bukkant föl kérdeszletlenül, a semmi titkaiból kilépve. Azóta ott nyüzsgő környezetében; ott ficáncol, gyarapszik, növekedik, az ő élete kereteibe bele-belemarva követeli, érvényesíti a jogát – mihez? – az élethez, a léthez. S ahogy hetente szembesül vele, úgy érzi, fogyni, hanyatlani a magáét.

A pszichológiában Ödipusz-komplexusnak hívják az effajta érzést, viszonyt. Ha igaz, amit erről a nem éppen megragadó tudomány állít, leír, akkor még inkább lázad e kapcsolat ellen, hiszen a kölyök nem az ő fia. (Noha megtévesztésig hasonlít harminc éve készült fényképeire, s nem egy gesztusa, jellemvonása – a megveszekedett makacsság, a beteges érzékenység, az elismerésért, szeretetért való ön- és másokat emésztő küzdelem – szintén ráüt. Déjà vu – ő.) Nemcsak fizikailag nincs hozzá köze. Erkölcseleg sem vállalt részt világra jötte lehetőségében.

Mióta is hadakozik ellene?

Azóta, hogy – észrevétlenül magáévá lényegítve a nagyanyja közvetítette örökségmorált – állandóan azt papolta tündöklő szép, térdhajlatig érő fekete sörényű, a beat virágzó bokraiban mellig, nyakig gázoló húgának, hogy a gimnázium négy évét keményen tanulja végig, mert „amit megtanulsz, azt nem veheti el tőled senki, csak ezzel biztosíthatod a jövődet”, azaz a Magyarországon mindent meghatározó egyetemi felvételt, jó állást s hozadékukat; az elvárásaiknak (mindkettőjükének) megfelelő férjet, családot? Avagy amikor meg nem szívelt proféciai valóra váltával húga „egészségügyi középkéderként” volt kénytelen egy kisvárosban elhelyezkedni, s hosszú évekig „nem jött össze semmi sem” – nem is jöhetett, a kisváros és a beatvirág sehol sem ta-

lálkozó paramétereit ismerve –, s a magánytól kiborulva egy szanatóriumba került, ahol fölszedték egymást egy nálánál fiatalabb sráccal, s ő hiába mondta neki, hogy „az ember ilyen helyen nem ismerkedik, ha még oly felvilágosodott is”?

S ha már járnak, ha elfogadja, hogy a srác lebuszozik hozzá – egye fene, ettől még nem lesz senkinek sem gyereke –, eszébe ne jusson hozzámenni olyanhoz, akinek nemhogy állása, semmije – O.K. progresszívak vagyunk, a mai világban élünk –, de halvány elképzelése sincs arról, hogy milyen pályára akar lépni. Egyébként a srác kedves, jóra való gyerek, legnagyobb érdeme nem egészen a sajátja; nevezetesen az, hogy börtönben látta meg a napvilágot, mert mindkét szülőjét az ötvenhatos megtorlások során tették a siralomházba. Miért éppen az ő húga váltsa meg? Miért ő gyógyítsa a történelem ütötte gyógyíthatatlan sebeket? Miért őhózzá bújtt üldözöttként, hiszen megvan annak a maga baja. Ő szorulna inkább védelemre. Ő a nő. Ő eszi az egészségügy megalázóan kevés és száraz kenyerét. S ő is – persze ezt a srác sem védte ki – elvált szülők gyereke, aki békére, biztonságra, kiegyensúlyozott, meleg családi életre vágyik.

„Ez pedig jelen körülményeiteket mérlegelve száz százalékig kizárt” – mondta nekik ő, a bölcs. Szónoklatától sem döbbent hivatástudatra az ifjú férjjelölt – mégha elhelyezkedett is darab időre –, de néhány hónap múlva – ellene (a világ) iránti lázadásból?, vagy a már évek óta a tanácsnál fekvő lakáskérvény esélyét növelendő? – összeházasodtak. Amit az ügyben megtehetett, az volt, hogy visszautasította a tanúi tisztet – bevonását a felelősségbe –, hogy aláírásával se hitelesítsen olyan ügyet, amivel nem ért egyet. Mielőtt nászútra indultak volna, utoljára beszélt a húga lelkére.

Kérte, legalább pár évig várjon a szüléssel. Gondoljon máig kiheveretlen közös gyermekkorukra, amely bizonyára ezt az elkapkodott házasságmenekülést is előidézte. Jobban tette volna, ha a példáját követi: ő nem nősült meg idáig, mert szülei válása megismétlésétől tart. Pedig hosszú éveket járt a lányokkal (míg azok ott nem hagyták, megunván a vég nélküli próbálgatást), mert nem volt abszolút biztos bennük. Legalább ne ismétlje meg újra sorsukat egy ártatlan gyerekben. Ez már nem az ő élete, szabadsága, lehetőségei elrontása, kitartás-türellem-hit fogytán való föladata. Ha az ő gyereke is elvált szülők gyereke lesz, ha hagyja tovább rákosztódnai az átkos fátumot – az öregek kudarcba fült házassága is a nagyszülők kényszeres egybekelésével, a koncentrációs táborok stigmáival és a túlbuzgó újrakezdés tévedéseivel volt terhelt –, akkor egész élete értelme kérdőjeleződik meg visszamenő hatállyal, s reked kátyúba a jövője. Azt

sem tagadja, hogy a sajátja is. Hiszen ők tartoznak egymáshoz a legközelebb. S mivel a kudarc nagy valószínűséggel előre látható, nincs felmentés. Nem hárríthatja rossz családi körülményekre, társadalomra, történelemre, Istenre. Az ő döntése – bűne lesz.

Mire visszajöttek a nászútról, a békavizsgálat eredménye pozitívat mutatott. Úsztak a boldogságban, s mint faltörő kost tartották, tolták maguk elé a megváltó megszületendőt, a rossz sorsukért felelős család, a világ elé. Vele – gonosz, „rókalelkű bátyjával” – elválták a köteléket.

Persze hogy igaza lett. A megérkezett gyerekekre való tekintettel viszonylag gyorsan kiutalt lakásba húga már egyedül költözött. Megelégette a srác tyutyimutyiságát, hogy férj helyett még egy gyereket kell eltartania, babusgatnia, ettől a srác egyre jobban begörccsölt, s hamarosan vissza is került megismerkedésük színhelyére, a szanatóriumba. Jóslata bevalásának – bölcsessége újabb bizonyítékának – nem tudott örülni. Új szerepében – az egyedülálló anyáéban – a szeme előtt (az anyjával megszokott lakásában) hervadozott hétvégente a rockkoncertek, autóstoppos utazások, éjjeli meztelen tengerparti fürdözések vagány hercegnője, a tévé előtt kötögetve, terebélyesedve, ritkuló, korpásodó hajjal, amelybe – mivel nem találta még meg a módját, hogy vájjon bele újabb kudarcáért a saját sorsába – egyre sűrűbben bele nyiszált, hátközépig, majd vállig, s legutóbb nyakszirtig kurtítva egykor büszkén viselt koronáját. A mesterségesen változtatott arckeretek ellenére sem lódult valamerre – előre, jobb irányba – elkásásodó, nehezedő élete. Különösen nem, hogy az egyedüllét-felelősség köldöksinórján lógott rajta a tőle elválaszthatatlan csomagcska, levehetetlen hátizsák: a fia.

Mire megtanult járni, beszélni, addigra az anyján kívül már nem volt kihez szaladnia, szólnia. S noha a hét végeken nagymamák és papák, nagybácsik tűntek föl körülötte, az egymásba kopírozódó arcok, jellemek nem sokkal jelentettek többet számára az idegen lakások bútorainál, színeinél, illatainál, ahová hiszterikus rendszertelenséggel hurcolták. Csak az anyjában bízott, belé bújt szerelmesen vagy követelőző zsarnokként. Egyedül vele volt hajlandó enni, lefeküdni, fölkelni, pisilni, sétálni, azaz létezni. Mint tapasztalt szerető ölelte át, kapaszkodott a mellébe, fenekébe, hajtotta a fejét az ölébe, vagy csókolta arcon, fölön, noha ez idő tájban már önállóan olvasott, számolt, ismerte a KRESZ-táblákat, formás történeteket költött. Mégpedig mindezt magától, a környezetétől kicsikarva az ismereteket, s értük az elismerést. Ez a folyamatosan ismételtető produkció maradt húga egyetlen sikerélménye. Megdicsőült madonnamosollyal fogadta fia hódolását, különösen, ha a gyerekáldásból kirekesztett nézői is voltak, mint ő. Ideig-óráig feledtették vele a rendszeressé váló felutazásai eredeti céljának a kudarcát; egy új apuka jelentkezésének vagy behálózásának a hiányát.

Unokaöccsének az anyjához való egészségtelen viszonya hozta ki legjobban a sodrából. Ha valaki, akkor ő igazán tudta, hová fog ez vezetni: a nők szeretetének va-

ló kiszolgáltatottságba, az értük lobogó kielégíthetetlen vágyba, s ezért örökös elvesztésük menetrendszerű perpetuum mobile-zsákutcájába.

„Családként” kellett hétről hétre ebben az új helyzetben asztalhoz ülni velük. A gyerekeit saját erejéből felnevelő anyjukkal, húgával, aki most szintén egyedül nevelő anya, az öt éves, apa nélküli kölyökkel, s önmagával, az agglegénnyé sűrűsödő-rigolyásodó kövülettel. Mindenkivágya család? Túróst! Magány, szerencsétlenség összetaszította, folyton szétugorni kész tákolmány. Miért kell olyan okosnak lennie, átlátnia mindenent? Így az ízletes maceszgombocos levelek is alig csúsznak le a torkán. (Pedig kívülről mértéktelen torkosságának tűnik, ahogyan szorongásos idegességében magába gyömöszöli.) Nem volt kedve vállalni a rátukmálódó szerepet, amely szerint férfit, netán apapótlót kellene játszania. (Többször is rászóltak, hogy keverjen le egyet a rendetlenkedő gyerekek, elvégre ő a „férfi”.) Ebben a törekvésben visszhangozni vélte anyja magához láncoló, két évtizedes igyekezetét, ahogyan minden lányt elűzött mellőle – mindannyiukról lebeszélte (ha ez nem ment, a lányokat tanácsolta el tőle; „titkait” bizalmasan meg súgva nekik), hogy soha ne nősüljön meg, „mert ez nem neked való, fiam, az apád összeférhetetlen természetét örökölted, csak a válási statisztikát szaporítanád”. (Most már, hogy unoka van a háznál, minek?)

„Egyelőre még nem mentem le punkba, számomra még VAN FUTURE. Nekem a magam gyerekeire – azaz az ehhez elkerülhetetlen feleségre találásra, lakás-szerzésre kell koncentrálnom. Egyék csak meg, amit főztek!” – gondolta, s filozófiailag így összegezte: „Nem fogadom el »azt, ami van«, ha az a »van« nem egyszerűen történik velem, és létrejöttében tudatosan nem vettem részt?”

Csoda-e, hogy rosszérzése, lenyelt indulatai gyűlölet-fokozódtak a kisfiú ellen, akivel hétről hétre szembe-sülnie kellett. Nem tessékelhette ki anyja lakásából, legfeljebb saját magát katapultálhatta volna onnan, de hová? Sőt, néha azt sem kerülhette ki – elvégre Isten és a társadalom előtt a legközelebbi rokona –, hogy foglal-kozzon vele, valami idétlenséget szóljon hozzá, vagy tanítsa. (Verekedni – de teljesen hiába.) Időnként rábíz-ták, s nem mindig utasíthatta vissza. A gyerek ilyenkor mutatta ki a szó szoros értelmében a foga fehérjét. Mit is tehetett volna szegény, hogyan védekezhetett volna a felé csapó elutasítás sűrű hullámaival szemben? Még „őszinte volt”; ellenkezett, követelőzőtt, üvöltött, rúg-kapált, s ami a legdühítőbb volt: orrát lefeszítve, pó-fácskáit behorpasztva, száját íjként meggörbítve bögni kezdett. Olyan oka nélkül és olyan keservesen nekibő-szülve, amiből csak a sorsáért érzett, számára még meg nem fogalmazható szomorúságát lehetett kiérezni. Fel is fogta az üzenetet, egyet is tudott érteni vele, de ez a szolidaritás csak fokozta a dühét. Ő mindezt előre látta. Mi köze hozzá? Nem tud már segíteni.

Tehetetlen.

Még akkor jött ki a legjobban, ha más gyerekekkel eresztette össze, s így nem kellett vele kettesben marad-

nia. Kollégáinak, barátainak mind volt már gyerekük (s így férjük, feleségük, lakásuk s valamilyen boldogság-féléjük is). Jól is jött, ha ő is gyerekekkel a kézben látogatta meg őket, legalább tudtak egymásra, a dolgaikra figyelni, a kicsik lekötötték egymást. Távlabbi ismerősöknek, utcán összefutó egykori osztálytársaknak nem ragozta soká a „de szép fiad van” dicséretre a választ, rájuk hagyta, hogy az övé. El kellett ismernie, hogy nem is állt rosszul neki, ha éppen nem bögött, üvöltött, toporzékolt. Határozottan jól mutatott mellette az utcán, szeretett a gyerekekkel beülni egy kávéházba, magának újságot, kávé, neki pedig süteményt és kólát rendelni. Ugyanakkor a dicséretet, az önmagukon végigtekintés csak jobban elkarmolták benne a „nekem miért nem?”-sebet.

Leggyakrabban ahhoz a barátjához vitte, aki immár nyolc éve elválaszthatatlan társa, és közel is lakik hozzá. Ennek a barátjának válóperi, majd házassági tanúja is volt, végigköltözött velük két albérletet, s két, egyre nagyobbra nőtt főbérletet. Vele ment be a szülőkórházba, amikor feleségét és a kislányát kihozta, napról napra megbeszéltek apává érése lelki, sőt biológiai folyamatát. Néha kísértáltak legeltetni az apró jószágokat a hűvösvölgyi Nagyrétre, vagy csak a közelbe, a Feneketlen-tó mellé. Ők „felnőttek” ültek a fűben vagy a padon, és csendes beszélgetéseiknek, halk aláfestő zenét – vidám gondokát, szertelen vibrafoncsobogást – és derűs méltóság aranyát (alig hallhatóan meghúzott nagybögővonásokat) adta a körülöttük bozsgó gyerekek létezése.

Ilyen kellemes terelgetés utáni búcsúzás szakítottanyította fel benne a meghökkentő érzést.

„Mibe maradjunk?” „Csörgés, telefon.” „Innen folytattuk” – fogtak kezét barátjával a mindkettőjük lakásától egyenlő távolságra fekvő útkeresztesződésnél. A kislány figyelmeztetés nélkül, csengő szíával húzta ki a kezét a fiúcskáéból, és kétlépésnyire álló apjához szaladt, átfogva annak egyik combját, s kerek buksiját hozzádörzsölve kacéran fordult vissza – kész nő! – a nadrágszárak fedezékéből a kisfiú felé. Éppen nógatta volna pásztoroltját, hogy jöjjön már, mit bámul?, amikor az hirtelen, „Nekem is van apukám!” kiáltással az ő lábaihoz rontott. Mohón kulcsolta át, s fejét az ágyékának fúrva bátortalanul pislogott vissza az időközben útrakeltek irányába.

A cikkanásnyi önfeltárás-árulás nyomán keletkezett villámcsapás-összeérés elgördített bizonyos régóta főlhalmozott torlasztömböket. Föld (tudat) alá szorított meleg források buzogtak föl benne, s most fölszabadulva-zendülve áramlottak szét minden porcikájába, úgy, hogy a hullámok kék fodraiból még a szemén keresztül, láthatóan is kicsorrant belőlük néhány csepp.

Szótlanul, magukba zárkozva – igazi felnőttek módjára – lépkedtek hazafelé. Nem néztek egymásra. A béke elerőtlenítően édes ütésekkel záporozott, és megfoghatatlan „isteni” anyagával szövetséget forrasztott össze közöttük. Szövetséget, amelyről írva van: „mert a hegyek megrendülhetnek és a bércek ingadozhatnak, de az én szeretetem töled el nem tántorul és az én békeszövetségem veled nem ingadozik”. Nem állt útjába, nem lázadt többé ellene.

SZERETI.

Kemeneczy Judit

PÁRHUZAMOS ÉLETRAJZOK

CITROMEVÉS

Télikertemben az egyetlen gyümölcs

MESTER

kérlek edd meg ezt az aranycitromot
mondta: influenzás vagy
héja alatt

az élet rejtett aranyával
kemény és láthatatlan
– lehetne titkos valuta is –
de nem

nincs benne bulgakovi szándék
szellemében ártatlan
ajánlata oly gyermeki
a magját meg nyugodtan a földre köpheted
(Jön ékköveket okádó kutyám

Vörös Yambala)

Tiéd a négy mag y a m b a l a !
és mielőtt a fakoronát ez
ünnepélyes harci bárdal levágom

Lapozz fel

a 79. vagy a 45. oldalon megtalálsz:

„két kapu mellett a diadalmi zászlót
filozófiai síkon a gazellapár
a harmadik a virágok és tisztaság fala”
Mielőtt citromfámat kettéhasítom
különben tudod mit,

ne is azt a nyavalyás

citromot rágsáld

Itt az ételelixirt tartalmazó váza

majdnem

elfelejttem

oly régóta szorongatom kezemben
pályaudvarokon, buszmegállóban
söntéspultra dölve

kapargatom

a vaskorláról a jeges rozsdát
állok egyik lábamról a másikra
Csak az zavar

majd nem tudod viszonzni
annyi adósság van a világon
egyszerűen nem lehet kifizetni

Pedig ez jó ital

egy hajtásra kihatód

jól fel van benne oldva

1. a Lemondás Páncélja
2. Filozófiai Ismeretek
3. valamint a Kard Mely Széthasítja a Nemtudás Felhőt